

TAXATION OF SECURITIES TRANSACTIONS

Viktoria Vloschynska, Tetiana Redziuk

National University of food technologies, Kyiv, Ukraine

Taxation Securities almost are not displayed in modern economic literature. Therefore, this topic is very important for further study. The purpose of the research is to study the tax aspects of securities transactions to reflect changes in the tax laws. In researcht is used general scientific and special methods.

The essence of the securities and their fundamental properties were considered. It was analyzed the types of securities. Definition of financial results from operations with securities were researched.

It was analyzed tax aspects of securities transactions, which are defined by the Tax Code of Ukraine. It was researched transactions subject to tax. It was studied objects and tax rates. It was substantiated the risks for taxpayers.

So, we can positively assess changes in the Tax Code of Ukraine on taxation of securities in connection with the adoption of the Law of Ukraine «About Introduction the changes to the Tax Code of Ukraine to further improve the administration of taxes and fees» № 5519-VI dated December 6, 2012. Recent changes in the tax laws must help to increase the number of investors in the Ukrainian stock market.

Key words: *securities, taxation of operations, valuable and paper excise, taxpayers, tax rate.*

Вступ. Відповідно до ст. 3 Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» від 23.02.06 р. №3480-IV: «**Цінні папери** - документи встановленої форми з відповідними реквізитами, що посвідчують грошові або інші майнові права, визначають взаємовідносини особи, яка їх розмістила, і власника, та передбачають виконання зобов'язань згідно з умовами їх розміщення, а також можливість передачі прав, що випливають із цих документів, іншим особам».

До фундаментальних властивостей цінних паперів відносяться ринковість, дохідність, ліквідність, ризикованість, стандартність, характеристики яких наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Фундаментальні властивості цінних паперів

Властивість	Характеристика
Ринковість	Здатність цінних паперів купуватися та продаватися на ринку, бути самостійним платіжним засобом, а також об'єктом інших цивільних відносин (наприклад: позики, спадщини, дарування, гарантії тощо).
Дохідність	Властивість цінних паперів бути способом збереження і нагромадження багатства.
Ліквідність	Властивість цінних паперів швидко перетворюватися на

	гроші.
Ризикованість	Властивість цінних паперів завдавати їх власникам грошових витрат через зменшення своєї дохідності з різних причин.
Стандартність	Відповідність зовнішнього оформлення цінних паперів єдиним законодавче визначеним вимогам та однаковість правових наслідків для суб'єктів ринку щодо операцій із цінними паперами окремих груп і видів.

Залежно від цільової спрямованості випуску та змісту операцій з використанням цінних паперів, всі вони поділяються на декілька видів. До основних видів цінних паперів відносяться: акції, облігації, векселі, варранти, ф'ючерси, ощадні (депозитні) сертифікати, опціони. Кожен із видів цінних паперів має певне призначення використовується з метою забезпечення визначених операцій.[3]

Цінні папери є інструментом інвестування вільних коштів, а отже ефективним способом мобілізації ресурсів для розвитку виробництва і задоволення суспільних потреб. Цінні папери беруть участь в обслуговуванні товарного та грошового обігу.

Метою здійснення будь-яких операцій на підприємстві є отримання прибутку. Операції з цінними паперами не є виключенням. Будь-яка результативна діяльність підлягає оподаткуванню. На сьогоднішній день в Україні система оподаткування операцій з цінними паперами має багато невивчених питань, які потребують більшого дослідження, у зв'язку з прийняттям змін до Податкового кодексу.

Визначення поняття цінних паперів, засад створення та функціонування фондового ринку неодноразово було предметом наукових досліджень. Питання оподаткування цінних паперів майже не висвічується в сучасній економічній літературі. Однак деякі аспекти щодо оподаткування на фондовому ринку розглядаються в працях О.Гісюка, С.Іванова, В.Колесникова, А.Гальчинського, О.Василика, А.Даниленко. Тому ця тема є досить актуальною для подальшого вивчення.

Постановка завдання. Метою даної статті є дослідження особливостей оподаткування операцій з цінними паперами з урахуванням змін до податкового законодавства.

Методи дослідження. В основі дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження. Для визначення сутності цінних паперів та їх властивостей, аналізу особливостей оподаткування операцій з цінними паперами, а саме, ставки та бази оподаткування, ризиків для платників податків було застосовано методи аналізу та синтезу, систематизації та узагальнення.

Результати та обговорення. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо подальшого удосконалення адміністрування податків і зборів» № 5519-VI від 6 грудня 2012 року запроваджує зміни щодо оподаткування операцій з цінними паперами, серед яких впровадження: зміна ставки податку на прибуток для доходів, отриманих

від продажу цінних паперів і деривативів та додатковий акцизний податок на продаж та відчуження у інший спосіб цінних паперів.

Визначення фінансового результату. Облік загального фінансового результату (прибутку/збитку) за операціями з торгівлі цінними паперами ведеться платником податку окремо від інших доходів і витрат.

Платник податку повинен вести окремий облік операцій з цінними паперами, що перебувають в обігу на фондовій біржі, та операцій з цінними паперами, що на біржі не обліковуються (рис.1).

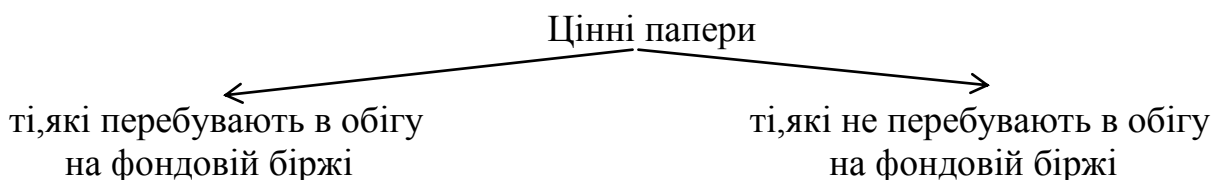

Рис.1 Види цінних паперів

Відповідно до ст. 153.8.2 Податкового кодексу України цінними паперами, які перебувають в обігу на фондовій біржі, є такі за яких відбувається дотримання таких умов:

1) цінні папери допущені до обігу хоча б на одній фондовій біржі (перелік іноземних фондових бірж визначається Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку);

2) ціни цінних паперів на українських фондових біржах розраховуються відповідно до вимог, встановлених Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку України;

3) біржовий курс, останню поточну ціну цінного папера, або результати котирування цінних паперів обов'язково розміщується на власному веб-сайті фондової біржі та у загальнодоступній інформаційній базі даних Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку про ринок цінних паперів, а також може публікуватись в засобах масової інформації (зокрема, електронних) та бути надана фондовою біржею будь-якій заінтересованій особі протягом трьох років після дати здійснення операцій з такими цінними паперами.[Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» від 23.02.06 р. №3480-IV]

Фінансовий результат від операцій з цінними паперами кожної групи цінних паперів (ті, які перебувають та ті, які не перебувають в обігу на фондовій біржі) визначається як сукупний фінансовий результат від операцій з цінними паперами такої групи. Якщо фінансовий результат операцій з цінними паперами відповідної групи є позитивним, то його показник включається до оподаткованого доходу відповідного податкового періоду. Ставка податку на прибуток підприємств з операцій з продажу, обміну або інших способів відчуження цінних паперів та операцій з деривативами (що оподатковуються акцизним податком) становить 10 %.

Якщо за результатами звітного періоду загальна сума збитків від операцій з цінними паперами у групі перевищує загальну суму прибутків від таких

операцій, то від'ємне значення фінансового результату за операціями з цінними паперами такої групи переноситься у зменшення загального фінансового результату за такими операціями в наступних звітних періодах. При цьому до повного погашення щодо цінних паперів, що перебувають в обігу на фондовій біржі, та протягом трьох послідовних років щодо цінних паперів, що не перебувають в обігу на фондовій біржі.

Прибутки, отримані від операцій з цінними паперами, що перебувають в обігу на фондовій біржі, не можуть бути зменшені на збитки від операцій з цінними паперами, що не перебувають в обігу на фондовій біржі, і навпаки. Витрати, пов'язані з придбанням цінних паперів або деривативів емітента, який знаходиться у переліку емітентів, що мають ознаки фіктивності, не враховуються при визначенні фінансового результату за операціями з цінними паперами або деривативами. Перелік оприлюднюється Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку.[2]

До операцій з цінними паперами, що не підлягають оподаткуванню відносяться:

- 1) операції з конвертації цінних паперів;
- 2) операції пов'язані з розміщенням цінних паперів та їх зворотнім рухом (викупом або погашенням);
- 3) операції з купівлі (продажу) із зобов'язанням зворотнього їх продажу (купівлі) – операції РЕПО.[4]

«Цінно-паперовий акциз» або «особливий податок на операції з відчуження цінних паперів та деривативів». «Особливий податок» був введений Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо подальшого вдосконалення адміністрування податків і зборів» від 6 грудня 2012 № 5519-VI та застосовується з 1 січня 2013 року.

Так, у Податковому кодексі України статті 14 зазначається: «акцизний податок - непрямий податок на споживання окремих видів товарів (продукції), визначених цим Кодексом як підакцизні, що включається до ціни таких товарів (продукції), а також особливий податок на операції з відчуження цінних паперів та операцій з деривативами».

Платниками особливого податку є фізичні та юридичні особи (резиденти чи нерезиденти). Можна виділити два види платників: ті, які здійснюють операції з деривативами та ті, які відчужують цінні папери.

До бюджету особливий податок перераховують:

- 1) податкові агенти у разі здійснення біржових та позабіржових операцій. Обов'язки податкових агентів покладаються на торговців цінними паперами, а також емітентів цінних паперів інститутів спільного інвестування відкритого типу (щодо операцій з їх розміщення, погашення і викупу). Податок перераховується у строк, встановлений для квартального податкового періоду (протягом 10 календарних днів, що настають за останнім днем граничного строку, передбаченого для подання декларації);

- 2) кожна сторона деривативу (контракту). Строк сплати податку — не пізніше дати виконання контракту.

Особливий акциз не сплачують особи, що здійснюють операції з відчуження:

- 1) акцій ощадних (депозитних) сертифікатів;
- 2) акцій приватних акціонерних товариств;
- 3) корпоративних прав у відмінній від цінних паперів формі;
- 4) цінні папери, емітовані державними органами (включаючи ті, що гарантовані державою); цінні папери Державної іпотечної установи; звичайні іпотечні облігації, емітовані державними підприємствами (або підприємствами, які належать державним банкам);
- 5) операції, що здійснюються на міжбанківському ринку деривативів;
- 6) операції, що здійснюються державними органами;
- 7) операції з випуску та викупу цінних паперів.[Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» від 23.02.06 р. №3480-IV]

Платники особливого податку окремій реєстрації у податкових органах не підлягають. Аналогічним способом, як і з платниками податку, можна виділити об'єкти оподаткування:

- 1) операції з деривативами ;
- 2) операції з відчуження цінних паперів (будь-які форми відчуження, що передбачають перехід права власності).

Базою оподаткування податку є договірна вартість цінних паперів або деривативів, визначена у первинних бухгалтерських документах за будь-якою операцією з продажу, обміну або інших способів їх відчуження.

Ставка податку залежить від того, де саме відбувається операція з відчуження цінних паперів (на біржі чи поза нею), та від того, чи включений конкретний цінний папір до біржового реєстру (табл.2).

Таблиця 2.

Ставки податку

Розмір ставки	Об'єкт оподаткування
0%	Здійснення на фондовій біржі операцій з деривативами. Продаж на фондовій біржі цінних паперів, за якими розраховується біржовий курс.
0,1%	Продаж поза фондовою біржею цінних паперів, які знаходяться у біржовому реєстрі (лістингові цінні папери).
1,5%	Продаж поза фондовою біржею цінних паперів, які не перебувають у біржовому реєстрі (цінні папери не допущені до торгів на фондовій біржі або допущені до торгів нелістингові цінні папери).
5 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян*	Укладення деривативів (контрактів) поза фондовою біржею.

*- 85 грн. за кожен укладений дериватив (контракт).

Податковий кодекс України в розділі визначення ставок особливого податку не є досить чітким, це може спричинити певні ризики для платників податків.

По-перше, для застосування ставки 0% щодо операцій з продажу цінних паперів на фондовій біржі зазначається, що біржовий курс таких цінних паперів має бути розрахованим у відповідності з вимогами Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку за погодженням з центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування державної фінансової політики. Наразі хоч такі вимоги і встановлені, проте немає погодження з боку вказаного центрального органу, а отже податківці можуть не визнавати право на застосування нульової ставки до будь-яких операцій, що стосуються продажу цінних паперів на фондовій біржі.

По-друге, виникає питання, чи може платник застосовувати ставку 0%, якщо біржовий курс цінних паперів одного виду був розрахований на підставі заявок інших осіб, які продали на фондовій біржі аналогічні цінні папери. Найімовірніше, податківці будуть відстоювати позицію щодо можливості застосування ставки 0% тільки тоді, коли цінні папери платника взяли участь у розрахунку біржового курсу.[Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI]

Висновки. В ході проведеного дослідження було розглянуто питання щодо оподаткування цінних паперів.

У статті наведені деякі фундаментальні властивості цінних паперів, а саме: ринковість, дохідність, ліквідність, ризикованість, стандартність.

Відповідно до Податкового кодексу України було розглянуто класифікацію цінних паперів, особливості визначення та оподаткування операцій фінансового результату від операцій з цінними паперами.

У статті було розглянуто сутність особливого податку на операції з відчуження цінних паперів та деривативів, групи платників податків, базу та ставки оподаткування.

Взагалі, можна позитивно оцінити зміни у Податковому кодексі України щодо оподаткування цінних паперів у зв'язку з прийняттям Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо подальшого удосконалення адміністрування податків і зборів» № 5519-VI від 6 грудня 2012 року. Раніше приватні інвестори обмежували інтерес до українського фондового ринку, через його непрозорість податкового регулювання. Слід відмітити, що нові зміни у податковому законодавстві повинні сприяти збільшенню кількості інвесторів на українському фондовому ринку.

Література.

1. Auction failures and the market for auction rate securities Journal of Financial Economics, Volume 97, Issue 3, September 2010, John J. McConnell, Alessio Saretto.
2. International capital markets and redundant securities Journal of Economic Dynamics and Control, Volume 31, Issue 3, March 2007, Issouf Soumaré.

3. Dealer behavior in the specials market for US Treasury securities *Journal of Financial Intermediation*, Volume 16, Issue 2, April 2007, Pages 204-228 Michael J. Fleming, Kenneth D. Garbade.
4. Effective securities in arbitrage-free markets with bid–ask spreads at liquidation: a linear programming characterization *Journal of Economic Dynamics and Control*, Volume 30, Issue 1, January 2006, Pages 55-79 Mariagiovanna Baccara, Anna Battauz, Fulvio Ortu.
5. Liquidity risk in securities settlement *Journal of Banking & Finance*, Volume 30, Issue 6, June 2006, Johan Devriese, Janet Mitchell.
6. Public and private enforcement of securities laws: Resource - based evidence *Journal of Financial Economics*, Volume 93, Issue 2, August 2009, Pages 207-238, Howell E. Jackson, Mark J. Roe.
7. Liquidity risk in securities settlement *Journal of Banking & Finance*, Volume 30, Issue 6, June 2006, Johan Devriese, Janet Mitchell.
8. Risk and concentration in payment and securities settlement systems *Journal of Monetary Economics*, Volume 55, Issue 3, April 2008, Pages 542-553 David C. Mills Jr., Travis D. Nesmith.
9. Securities lending, shorting, and pricing *Journal of Financial Economics*, Volume 66, Issues 2–3, November–December 2002, Pages 307-339 Darrell Duffie, Nicolae Gârleanu, Lasse Heje Pedersen.
10. <http://useconomy.about.com/od/glossary/g/securities.htm>.
11. Кудрявцева М. Риски по операциям РЕПО: в тихом омуте.../ Кудрявцева М.//Журнал «Рынок ценных бумаг». – Москва, 2006. – №16.
12. Гісюк О.В. Вдосконалення системи податково-валютного стимулювання розвитку фондового ринку України / О.В. Гісюк // Збірник наукових праць: Випуск XVI. – Київ, СЕУ / Рівне, НУВГП. – 2010. - №2. – С. 113-119.
13. Рекуненко І.І., Лук'яненко Я.С. Особливості оподаткування операцій з цінними паперами / І.І. Рекуненко, Я.С. Лук'яненко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. праць / Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України». – Суми, 2012. - Т. 34. – С. 261-267.